

NAUKOWE KOŁO DOKTORANTÓW HISTORII
UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

ARGUMENTA HISTORICA

CZASOPISMO NAUKOWO-DYDAKTYCZNE

NR 2

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO
GDAŃSK 2015

Grzegorz Labuda

**Henryk Jursz, *Koleją z Wrzeszcza na Kaszuby*, Gdańsk 2013,
Wydawnictwo Oskar, 267 s.**

Wydana w 2013 r. książka *Koleją z Wrzeszcza na Kaszuby* jest pierwszym tak szczegółowym opracowaniem na temat historii linii kolejowej z Gdańska Wrzeszcza do Starej Piły. W monografiach historii transportu szynowego na Pomorzu Gdańskim wspomniano o niej dosyć ogólnie¹, a w 2001 r. ukazał się artykuł na jej temat². Brakowało jednak pracy, która ukazałaby rolę, jaką wspomniane połączenie spełniało w pierwszej połowie XX w. Tę lukę wypełnia pozycja autorstwa Henryka Jursza.

Książka składa się z pięciu rozdziałów, dwóch zestawów załączników oraz bibliografii. Już w pierwszym rozdziale („Kolej w Gdańsku do 1920 r.”) dostrzec można jedną z podstawowych zalet opracowania, jaką jest bogactwo zamieszczonych w niej archiwalnych materiałów graficznych (mapy, plany i pocztówki). W części tej można znaleźć podstawowe informacje na temat historii kolei w Prusach po roku 1838 oraz w samym Gdańsku. Poruszone zostały kwestie związane z otwieraniem nowych linii kolejowych oraz ze zmianami administracyjnymi. Mankamentami pracy są braki odautorskiego planu sieci kolejowej, jaka powstała na terenie Gdańska, a także brak legend do reprintów planów miasta.

Tematyka drugiego rozdziału („Kolej we Wrzeszczu do 1920 r.”) zazębia się z treścią poprzedniego. Początkowy sceptycyzm wobec zastosowanego podziału okazuje się nieuzasadniony, ponieważ rozdzielenie poruszanych zagadnień upłyniło jej narrację. Autor skrupulatnie przedstawił sięgające 1870 r. początki kolei we Wrzeszczu, zmiany na terenach stacyjnych oraz plany budowy drugiej pary torów w kierunku południowym (ta ostatnia inwestycja nie doczekała się realizacji).

W trzecim rozdziale („Wrzeszcz–Stara Piła i Kokoszki–Gdynia do 1945 r.”) została opisana geneza powstania linii kolejowej z Gdańska Wrzeszcza do Starej Piły oraz jej budowa w latach 1911–1914. Jak słusznie podkreślił Autor, miała się ona przyczynić do scalenia komunikacyjnego Gdańska z Kaszubami. Otwarte w dniu 1 maja 1914 r. połączenie, zwane Kaszubskim Ekspresem (niem. *Kaschubenexpress*), obsługiwało zarówno ruch osobowy, jak i towarowy. Jak podkreśla Autor, powstanie po I wojnie światowej niepodległej Polski spowodowało, że aby dalej prowadzić ruch pociągów, musiano uwzględnić fakt, że linia znalazła się na terytorium dwóch państw. W tej części książki znalazły

¹ Por. *75 lat Północnego Okręgu Kolei Państwowych*, red. R. Gawka *et al.*, Gdańsk 1996; A. Massel, *Kolej w Gdańsku*, „Świat Kolei” 1998, nr 5, s. 10–17, 47.

² L. Lewiński, *Historia linii kolejowej Gdańsk Wrzeszcz – Stara Piła*, „Świat Kolei” 2001, nr 2, s. 18–21.

się również informacje dotyczące budowy połączenia kolejowego z Gdyni do Kokoszek oraz magistrali węglowej. Ponadto są tu liczne materiały pomocnicze – opracowane przez Autora mapy, schematy torowe stacji i uproszczony profil samej linii. W końcowej części zostały umieszczone również szkice z 1945 r., obrazujące stan zachowania wiaduktów. Dodatkowym walorem jest włączenie opisu zniszczeń linii, jakie miały miejsce w 1939 r., oraz planów przebudowy z pierwszej połowy lat czterdziestych, które miały umożliwić budowę w jej sąsiedztwie nowych osiedli mieszkaniowych.

Rozdział czwarty („Wrzeszcz–Stara Piła i Kokoszek–Gdynia od 1945 r.”) traktuje o powojennym losie linii, w tym głównie o rozbiórce odcinka z Gdańska Wrzeszcza do Kokoszek. Autor skrupulatnie przedstawia również rozmaite koncepcje odbudowy tego połączenia, które obejmowały m.in. jego elektryfikację czy też zastąpienie pociągów tramwajami. W latach siedemdziesiątych XX w. plany te były związane z zapewnieniem dogodnego dojazdu do lotniska w Rębiechowie.

W rozdziale piątym („Kolej Metropolitalna”) można znaleźć liczne grafiki, wizualizacje oraz opis założeń budowy połączenia kolejowego z Gdańska Wrzeszcza do portu lotniczego im. Lecha Wałęsy w Gdańsku, wraz z odcinkiem z Gdańska Osowy do Gdyni. Autor w tej części pracy prezentuje zmiany układu komunikacyjnego Gdańska, uwzględniające zakończenie trwających obecnie prac nad odbudową zniszczonych w 1945 r. fragmentów linii do Starej Piły.

Pozycję uzupełniają dwa zestawy załączników. „Dokumentacja linii A.D. 2009–2012” zawiera bogaty zbiór fotografii, które w 2015 r., a więc po zaledwie trzech latach, mają bezcenną wartość, gdyż przedstawiają fragmenty linii, które zostały całkowicie przebudowane. W „Wybranych rozkładach jazdy” Autor zaprezentował w ujednocionej formie zmiany godzin kursowania pociągów z Gdańska Wrzeszcza do Starej Piły na przestrzeni lat.

O ile całe opracowanie zasługuje na zdecydowaną pochwałę, to należałoby wnieść pewne uwagi w odniesieniu do bibliografii. Sprawia ona wrażenie sporządzonej w sposób niesystematyczny i nie do końca przemyślanej. Wątpliwości wzbudza również zastosowany przez Autora szyk, w którym opracowania pojawiają jako pierwsze – przed materiałami źródłowymi.

Pomimo drobnych uwag, należy z całą stanowczością stwierdzić, że książka Henryka Jursza jest pozycją wartościową i godną polecenia zarówno historykom transportu, jak i badaczom dziejów Gdańska. Autor zebrał interesujący materiał źródłowy, dzięki któremu w sposób klarowny zaprezentował losy linii kolejowej, która po upływie stulecia od powstania ma szansę ponownie zacząć odgrywać znaczącą rolę w układzie komunikacyjnym Gdańska.